

Kukura, ty si skala...

Lubo Belák | SMEblog | 26.03.2019

...a na tej skale postavím divadlo. Nič iné nemohlo prísť na um divákovi počas zážitku z divadelného happeningu v divadle Aréna.

Biblia, strohý literárny názov inscenácie len ťažko ilustruje to, čo sa na divadelnej scéne odohrávalo. Táto zbierka príbehov napísaných v minulosti má neuveriteľnú moc akejsi neustálej reinkarnácie. Nie preto, že ju čítajú na celom svete, ale pre jej odkaz človeku. Nie ľudstvu, ale konkrétnej bytosti, ktorá dostala do daru vedomie svojej existencie a zodpovednosť konať a žiť slobodne. Ak Boh, hlavná postava príbehov je všemohúci a vševediaci, potom človeku, ako jeho dielu, bolo prisúdené svedomie a schopnosť tvoriť. Preto je biblická cesta človeka tisícročiami poznačená všetkými odtieňmi skutkov a citov. Od lásky, nehy až po krutosť a nenávisť. Biblia nie je návod na život, ale poznanie podmienok ľudskosti, bez ktorých nie je možné, aby Alter ego Boha na zemi mohlo prežiť. Dokonca nie je ani návodom, ako riadiť cirkev a jej náboženské učenie. Všetko je na pleciah človeka. Aj Pilát ukázal na zbičovaného Krista s trňovou korunou a povedal „Ecce homo, Hľa, človek!“ O tom je Biblia.

Lahko je odmemorovať biblický text, pomodliť sa a ísť svojou cestou. Oveľa náročnejšie je presunúť odkaz Biblie na javisko, ktoré je na začiatku len čiernou dierou s drevenou palubovkou otočenou do hľadiska. Rastislav Ballek sa na to dal nielen ako režisér, ale aj ako autor scenára. Mal to šťastie, že sa do práce dal s vedomím, že to pripravuje pre a s Jurajom Kukurom, jednou z posledných divadelných osobností veľkej slovenskej divadelnej scény. Tá malá, súčasná scéna sa doteraz nenašla, aj keď má na to dostatok priestoru a možností v iných divadlách. Predsa len televízne seriály nie sú tým génom loci na zrod hereckých osobností. Takým je divadlo postavené na Kukuromi. Možno už pri výbere príbehov z pentateuchu a Nového zákona mal Ballek pred sebou farebnú paletu, ktorou vyznačil jednotlivé časti. Nechcel monodrámu s čítajúcim hercom. Jeho optika bola určite od začiatku poznačená 3D dramaturgiou, putujúcim textom v priestore a dialógom farieb, slova a hudby. Jeho inscenovanie trojjedinej výpovede možno prirovnať tvorbe poľského divadelného režiséra, výtvarníka a teoretika Tadeusza Kantora, ktorý vydal v šesťdesiatych rokoch manifest nulového divadla. Jeho Stary Teatr bol miestom happeningov, ktoré vtedy zviditeľnili odmietavý postoj európskej umeleckej avantgardy voči socialistickému realizmu. V Aréne sa happening odohral za účasti jedného herca, hudobného orchestra a javiska zmeneného na maliarsky ateliér. Tak ako sa v tme začína príbeh Biblie, tak sa na javisku v prítomí objavil herec a s textom „Nech je svetlo“ odštartoval strhujúcu udalosť. Jeho biely kostým korešpondoval s veľkým bielym plátnom a niekoľkými vedrami plnými farieb. Tabula rasa, čisté plátno, prázdne stoličky pripravené pre hráčov orchestra a anjelsky výzor Kukuromu sa postupne s biblickým príbehom začali dopĺňať. Tak ako text sledoval cestu človeka od prvého muža a ženy až po Ježiša, tak sa postupne biela plocha a biely oblek

zaplňali farbami a na stoličky si posadali hudobníci. V upokojujúcej konsonancii zneli skladby Bacha, Haydna, Mozarta, Ivana Achera a ďalších skladateľov, ktorých vybral Ewald Danel pre svoj Slovenský komorný orchester. Gradácia farieb a hudby sprevádzala hereckú kreáciu Kukuru. V jeho prejave ožili postavy z mäsa a kostí. Abrahám, Jakub, Mojžiš, Faraón, Ježiš. Jednotlivé fragmenty Biblie boli zároveň akýmsi pokynom na nanášanie farieb na veľké plátno. Taštické škrvy tak v priebehu deja dostávali konečný tvar ukrižovaného Krista. Aj tvár a ruky herca – maliara sa postupne stávali farebnou súčasťou inscenácie. Expresivita a nadrealizmus vyplňali celý priestor Arény. Divák mal možnosť dešifrovať konotované metafory vytvorené zo všetkého, čo sa na scéne objavilo. Myšlienky dostávali svoj tvar, farbu, svetlo, tieň, intenzitu, melódiu, rytmus. Záver nepatrilo samotnému ukrižovaniu Krista. Boli to slová z jeho kázania z Matúšovho evanjelia počúvajúcim. (5/44) „Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých, čo vás prenasledujú,...“ (5/39) „Ak ťa niekto udrie po pravom líci, nadstav mu aj druhé.“ (7/1) „Nesúďte, aby ste neboli súdení. Lebo ako budete súdiť vy, tak budú súdiť aj vás, a akou mierou budete merať vy, takou sa nameria aj vám.“ Tieto ponaučenia nepatrili len počúvajúcim svedkom pred dvetisíc rokov. Slová patrili aj divákovi v Aréne a určite všetkým, ktorí napriek kriku, arogancii a nenávisti počúvajú, vnímajú a snažia sa podľa toho aj konať. Na tom, aby myšlienky nezostali len na javisku ale dopadali na úrodnú pôdu hľadiska sa veľkou mierou popri majstrovstve Kukuru zaslúžili všetci prítomní. Čas, ktorý nepozorovateľne odkrajoval z divadelnej inscenácie bežal na plné obrátky. Nedal vydýchnuť nikomu, kto mal šťastie a videl premiéru inscenácie, ktorá je v repertoári divadla Aréna súčasťou tzv. Občianskeho cyklu.

Biblia v rukách Balleka, Kukuru a dramaturgičky Saši Sarvašovej nebola rétorickým cvičením a ani laudatiom o kresťanskej tradícii Európy. Bol to apel načasovaný do dnešných dní, ktoré nás nútia zažívať nekresťanskú nenávisť a aroganciu pri voľbe novej hlavy štátu. Slovensko podobne ako Európa, ale aj svet prechádza skúškou straty pamäti a zabudnutím na to, odkiaľ sme prišli a kam by sme sa mali dostať. Mediálna neúctivosť k pravde zahmlieva rozum a ústa aj tým, ktorí by si mali uvedomiť svoj podiel zodpovednosti na stave krajiny, v ktorej žijú. Ponižovanie a dupanie po dôstojnosti ľudí, rozdeľovanie na slušných a neslušných, sľubovanie nespĺniteľného, príchod falošných prorokov, ktorí prichádzajú s nečestnými úmyslami a vypaľovanie znakov menejcenným sú príbehom dnešných dní. Je čas vrátiť sa k biblickým príbehom. Ak už nečítate Bibliu, choďte si pozrieť Kukuru. Pretože on je HEREC a na ňom...